

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA PEDAGOG XODIMLARING O'RNI VA VAZIFASI

Ilesova Lazzat Asan qiz

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi

2-kurs talabasi

Ilesovalazzat102@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7870022>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-april 2023 yil

Ma'qullandi: 24-april 2023 yil

Nashr qilindi: 27-april 2023 yil

KEY WORDS

maktabgacha ta'lim vazirligi, metodik, prezident farmoni, pedagog, metodika, maktabgacha ta'lim tashkiloti, mashg'ulot, jarayon, xislatlar, ijobiy

ABSTRACT

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagog xodimlar ya'ni tarbiyachilarning o'рни va vazifalari, bolalar bilan mashg'ulot jarayonidagi muloqotlarni yangicha usul va tavsiyalari keltirib o'tilgan.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bola odatda jamoada faoliyat yuritishga tayyorlanadi va ushbu jarayonda inoqlashuv davrini ham olg'a suradi. Ayniqsa, bolalar o'z murabbiylari va tarbiyachilari-ni diqqat bilan kuzatadi. O'z navbatida tarbiyachilar va murabbiylar ham bolalarni nima qila olishlarini, nimani bilishlarini, ijodiy bilimlari bormi yoki yo'qmi, mehnatsevarmi yoki yo'qmi kabi nuqtai nazarlardan o'rganadilar. Bunday holatlarda murabbiy va tarbiyachilarning asosiy vazifasi –hamisha ijodiy, sinchikov va tashabbuskor bo'lishdan iborat bo'lib, ularning asosiy shiori tarbiyalash, o'qitish, o'rgatish va o'rganishdir. Har bir o'tkazilayotgan mashg'ulotning maqsadi aniq bo'lishi kerak va uni bolalarga "..... ni amalga oshiramiz", deb aniq tushuntirish kerak. Belgilangan maqsadni amalga oshirishda tarbiyachi yoki murabbiy bolalar bilan birgalikda faol muloqotli faoliyat yuritish kerak. Ana shunday o'zaro faol jarayonlarning nechog'lik samarali bo'lishi murabbiy va tarbiyachilarning shaxsiy xislatlariga bog'liq bo'ladi. Bu borada Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat yurituvchi pedagogik kasb xodimlariga zarur bo'lgan shaxsiy xislatlarni shartli ravishda quyidagi yo'nalishlarga bo'lish mumkin:

1. Bolalarni sevish va ularni tushuna olishga bog'liq xislatlar.
2. O'z – o'zini nazorat qilish, sabr – toqatli bo'lish, bolaning har qanday holatida unga mos bo'lgan muloyim muomalani qila bilishiga oid xislatlar.
3. Har bir yangi kelgan bolaga "Biz sizni kutgandik, kelishingizdan xursandman" va u kelib qo'shiladigan guruhni ko'rsatib "Mana shu sizning eng yaqin do'stlaringiz" kabi muloyim muomalalarni qalbdan ayta ola bilishiga oid xislatlar.

4. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari xodimlari va bolalarni (u qaysi guruhdan bo'lishidan qat'iy nazar) tushuna bilish qobiliyatiga mos xislatlar.

5. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari xodimlari va bolalarga ta'sir o'tkaza olishga doir xislatlar.

6. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviyat, ma'rifat, "Zakovat" mashg'ulotlarini samarali olib borishga oid xislatlar.

7. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik kasbga ega xodimlarning ibrat – namuna bo'lishga oid xislatlari.

Shuningdek, Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi tarbiyachi va murabbiylarining shaxsiy xislatlari bola tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning bolalar jamoasidagi vazifalari o'sha jamoadagi bolalar tarbiyasi orqali aniqlanadi. Shu sababli murabbiy va tarbiyachilarning ham shaxsiy xislatlari bola tarbiyasida o'ta muhimdir. Ularni biz quyidagicha ifodalashni lozim topdik: bolalar bilan ishlashda, ularning tarbiyasi va rivojlanishiga qiziqish, bolalarni tushunish qobiliyatiga ega bo'lish, ularga ishonch, ularning faollik, havaskorlik, ijodiy qirralarini ochish, shuningdek, tashkilotchilik faoliyatiga bo'lgan katta qiziqish va bu boradagi faolligi, jamoaviy ishlarni tashkil etishda bolalarga ta'sir qila olish, o'z bilim va mahoratini ularga bera olish va ulardagi tashabbuskorlik, javobgarlik hislarini shakllantira olish: bolalar jamoasida ishlashga bo'lgan moyillik (bolalarni sevish, ular jamoasini hurmat qilish), bolalar jamoasi shaxs shakllanishining asosi ekanligini anglash; bolalarni jamoaviy ijodiy faoliyat usullari bilan tarbiyalashga bo'lgan qiziqish; o'z – o'zini boshqara olish, sabr – toqat, tanqidiy va tahliliy fikrlarni to'g'ri qabul qila olish; o'z – o'ziga o'ta talabchanlik, o'z – o'zini tanqid qila olishlik, o'z – o'zini nazorat qila olishlik; kirishuvchanlik, samimiylilik, barcha bilan muloqot qilishga qiziqish;

bolalar bilan tezda kirishib ketish, ya'ni muloqotda erkinlikka erisha olishlik; sezgirlik, sinchikovlik asosida mehribonlik, hamkorlik qila olishlikka oid xislatlar; yangiliklarga nisbatan xayrixohlik, ularni tez va o'z vaqtida qabul qila olishlik; tarbiya jarayonida bir faoliyat turidan ikkinchisiga muammosiz va qulay (uncha sezdirmagan holda) o'ta olishlik;

bolalar dardini seza olishlik va ular bilan qayg'udosh bo'lishlik hamda vaqti kelganda (ular bir muvaffaqiyatga erishganda) birga quvona olishlik;

o'tkir zehnlilik, sezuvchanlik o'z e'tiborini va diqqatini tezlik bilan boshqa biror narsaga qarata olishlik;

imo – ishoradan unumli foydalana olishlik;

o'z hissiyotlarini boshqara olishlik;

o'zini bosib olishlik, o'zini xotirjam ko'rsata olishlik;

salbiy ruhiy ta'sirlarning (xoholab baqirib kulish, baqirib qo'pol ovoz bilan gapirmaslik, qo'pol muomala qilmaslik, birovni kamsitmaslik, birovni izza qilmaslik va h.k.) madaniy ko'rinishiga ega bo'lishlik;

murabbiy va tarbiyachilar nutqining ravon hamda aniq bo'lishi (chiroyli gapira olish, o'z ovozi boshqara olish, yaxshi lug'at boyligiga ega bo'lish, nutqining obrazlilik va hayajonlilik) to'g'ridan – to'g'ri "qog'ozsiz" so'zga chiqa olishi va fikrini erkin namoyon qila olish va h.k.).

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagogik kasb xodimlarining yuqorida qayd etilgan xislatlari, xususiyatlari va fikrlashlari qamrovi bilan birga ularga nutqiy ko'rish va eshitish bo'yicha ham yaxshi xotira kerak. Bunga sabab ular kasbiy faoliyati davomida ma'ruzalar

(suhbat, savol – javob ko‘rinishidagi qisqa ma’lumotlar berish) qiladi; bolalarga buyruqlar, takliflar, tavsiyalar beradi; bolalar va hamkasblarining to‘liq ismi shariflarini aytib murojaat qilishlari kerak bo‘ladi; bolalar va ota – onalarning yuz ko‘rinishlari hamda ismlarini esda saqlab qolishlari hamda ularning tovushlarini tezlik bilan va mustahkam esda saqlab qolishlari kerak bo‘ladi; shuningdek, she‘r, qo‘shiq, ertak, rivoyat va shu kabilarni yodlab va esda saqlash kerak bo‘ladi. Ushbu jarayonda faoliyat yurituvchi tarbiyachi va murabbiylarda yuqoridagi xislatlardan tashqari psixofizologik xususiyatlar ham kerak. Ular: jismoniy va ma’naviy jihatdan salomatlik; jismoniy jihatdan chidamlilik, irodalilik; yuqori darajadagi ishchanlik, mehnatsevarlik. Murabbiylar va tarbiyachilar turli xil fikrlash (ijodiy, analitik, konstruktiv va h.k.) larga ham qodir bo‘lishi kerak. Ulardan ijodiy fikrlashda bolalarni tarbiyalash masalalarini mustaqil, qiziqarli, o‘zaro faol qilib bajarishga bo‘lgan faoliyatda e’tiborga olinadi va erishilgan natija muhokamasida u yaqqol seziladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Metodik qo‘llanma Gorosheva.I.V.
2. Takomillashgan ilk qadam
3. Maktabgacha ta’lim Vazirligining 802 qarori

